

Təqvim yada salır

Erməni vəhşiliklərindən əziyyət çəkən, işğala məruz qalan rayonlarımızdan biri də Qarabağ ərazisinə heç bir dəxli olmayan Qubadlı idi. Düz 27 il Nəbilər yurdu, onun dağı-daşı tapdaq altında inlədi. Qubadlı camaatı isə işğal səbəbi ilə məcburi köçkün həyatı yaşadı. Amma haqq nəzilsə də, üzülmədi. Respublikamızın 41 müxtəlif şəhər və rayonunda məskunlaşan, idarə, müəssisə, təşkilatları əsasən Bakı və Sumqayıtda, eləcə də Abşeron rayonunun ərazisində yerləşən Qubadlının sakinləri 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində, nəhayət ki, doğma yurdlarını da azad gördülər. Qubadlının mərd oğulları da Vətənin müdafiəsində mətanətlə dayandılar, böyük Zəfər naminə canlarını, qanlarını əsirgəmədilər. Artıq 5 ilə yaxındır ki, Qubadlıda üçrəngli Azərbaycan bayrağı vüqarla dalğalanır.

Nəbilər yurdu 32 il əvvəl və bu gün

1993-cü il avqustun 31-də Qubadlı işğal edilmişdi...

Sovet hökumətinin ilk dövrlərindən Qubadlı bölgəsinin başının üstündən qara buludlar əskik olmayıb. Bütövlükdə Qubadlının kəndləri yandırılıb, dinc əhaliyə divan tutulub. Bununla belə, bütün məhrumiyyətlərə baxmayaraq, hər dəfə işğalçı, quldur ermənilər torpaqlarımızdan qovulub, yaşayış məntəqələri və müvafiq infrastruktur bərpa edilib. 30 avqust 1930-cu il tarixində Azərbaycan Xalq Komissarları Sovetinin və Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin birgə qərarı ilə Azərbaycanda rayonlaşma aparılıb və beləliklə Qubadlı rayonu da təsis edilib. Təəssüf ki, bundan düz 63 il sonra, 1993-cü ilin avqustunda erməni separatçıları tərəfindən DQMV, həmçinin vilayətin tərkibi

xalqının Qələbəsinə yaxınlaşdırən tarixi hadisə idi. Bu hadisə şanlı Ordumuzun Laçın və Şuşa yürüşünün zəfərlə başa çatacağı barədə hər kəsdə bir daha əminlik yaratdı.

Ermənilərin dağıtdığı Qubadlının rayon mərkəzində maraqlı eksponatlar toplanmış tarix-diyaşunaslıq muzeyi fəaliyyət göstərirdi. Rayonda 70-80-ci illərdə bir sıra abidələr inşa olunmuşdu. Bunlara "Fərhad və Şirin" bulağı, "Ceyran" bulağı, Xalq qəhrəmanları Qaçaq Nəbinin və Həcərin abidələri, 1941-45-ci illər müharibəsində, habelə 20 yanvar faciəsi zamanı şəhid olanların xatirəsinə həsr olunan abidə kompleksləri aiddir. 1988-ci ildə Qubadlıya həm Ermənistan, həm də Dağ-

idi. Atası Nəriman kişi fəxrlə belə deyirdi. Milli Qəhrəman Şükür Həmidov ölümündən sonra "Zəfər" ordeni ilə təltif edilib. Şükürün ölümündən 3 gün sonra Qubadlı tamamilə azad olunub. Rayonun 300-ə yaxın sakini könüllü olaraq Vətən müharibəsində iştirak edib. Onlardan 11-i şəhid olub, 40 nəfərdən çoxu döyüşlərdən qazi kimi qayıdıb. Rayonun Yusifbəyli kəndindən olan əsgər Vüsal Yaqubov ən gənc yaşda – 19 yaşında Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı adına layiq

qoşularaq, başdan-başa nura qərq olma-sı deməkdir. Qubadlının inkişafını daim diqqət mərkəzində saxlayan Prezident İlham Əliyev 2022-ci ilin oktyabrında rayonda "Zabuxçay" və "Bərgüşadçay" su anbarlarının layihələri ilə tanış olub, "Azərişiq" ASC-nin 35 kilovoltluq yarımstansiyasının və Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin təməlqoyma mərasimində iştirak edib. 2023-cü ilin mayında isə möhtərəm Prezidentin iştirakı və xeyir-duası ilə Qubadlı şəhərində ilk yaşayış məhəlləsinin, inzibati binanın, 600 şagird yerlik tam orta məktəbin, Mərkəzi Xəstəxananın, Xanlıq, Məhrizli və Zilanlı kəndlərinin təməlqoyma mərasimləri keçirilib. Bu 3 kənddə 660 fərdi ev tikilir.

Xanlıq–Qubadlı (14 kilometr), eləcə də Xudafərin–Qubadlı–Laçın (66 kilometr) avtomobil yollarının tikintisi onlarla yaşayış məntəqəsini əhatə edir. Milli Məclisin deputatı, tarix elmləri doktoru Vəlif Qafarovun jurnalistlərə müsahibəsində dedi ki, Prezident İlham Əliyev tərəfindən imzalanan "Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda yerləşən Qubadlı şəhərinin Baş planının hazırlanması ilə bağlı tədbirlər haqqında" Sərəncam Qubadlı şəhərinin yenidən qurulmasını təmin edəcək mühüm sənəddir. Hazırda Qubadlı rayonunda mühüm infrastruktur layihələri uğurla icra olunmaqdadır. Bütün bu layihələrin həyata keçirilməsi yaxın zamanlarda Qubadlının sosial-iqtisadi inkişafını və rayon sakinlərinin öz doğma yurd yerlərinə qayıdışını təmin edəcək. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair 1-ci Dövlət Proqramına əsasən, Qubadlı rayonunu kənd təsərrüfatı və turizm sahəsi üzrə yeni iqtisadi mərkəz kimi inkişaf etdirmək nəzərdə tutulur.

Əminliklə söyləmək olar ki, dövlətimizin başçısının hərtərəfli diqqət və qayğısı ilə aparılan bərpa-quruculuq işləri sayəsində yaxın vaxtlarda Qubadlı rayonu ölkəmizin cənnət guşələrindən birinə çevriləcək, "Gəyən" və "Yazı" düzləri yenə bol məhsulu ilə insanların üzüntü güldürəcək, Vətən uğrunda canlarından keçmiş qəhrəmanlarımızın varisləri bu torpaqlarda xoşbəxt və məğrur yaşayaçaqlar. Əlbəttə, bütün bunlar sonsuz iftixar hissi yaradır. Amma, eyni zamanda, rayonun mərd oğulları 27 illik işğalı da unutmurlar. Onlar dövlətin qayğısı ilə doğma yurdu çıxarkən üçün əllərindən gələni etmək əzmindədirlər.

Bir neçə gün əvvəl Prezident İlham Əliyevin Səudiyyə Ərəbistanının "Əl-Ərəbiyyə" telekanalında yayımlanan müsahibəsində qeyd etdiyi əsas hədəflərdən biri də keçmiş məcburi köçkünlərin yalnız mənzil şəraiti ilə təmin olunması deyil, həm də onların iş yerləri ilə təmi-

bində olmayan digər rayonlarla bərabər, Qubadlı da işğala məruz qalmışdı.

Ulu yurd yerlərimiz olan Qarabağı və ona bitişik 7 rayonu işğal etmiş ermənilər, bəlkə də tarixi Azərbaycan torpaqlarının sahiblərinin haqsız buraya mütləq qayıdacağını bildiklərinə görə misli görünməmiş vandallıq və barbarlıq edərək yaşayış ərazilərini, tarixi abidələri dağıtmış, heç bir həyat əlaməti saxlamamışdılar. Dünya da Ermanistanı işğalçı dövlət, erməniləri isə haqq tapdalayan nankor bir toplum kimi tanıyırdı. Buna görə də atəşkəs zamanı güclü şəkildə formalaşmış qüdrətlənən Azərbaycan Ordusu məqamı yetişən kimi işğalçı və separatçıların dərşini verdi, törətdikləri çoxsaylı terror, görünməmiş qətl və vandalizm aktlarına görə onları haqq divanına çəkdi.

Böyük Zəfər Yürüşü ilə mühüm strateji ərazi olan Qubadlının işğaldan azad edilməsi Azərbaycan Ordusunun Laçına, oradan isə Şuşaya gedən yolunu açdı. Nəzərə alsaq ki, Qubadlı Ermənistanla sərhəddə yerləşir və düşmən burada 30 il ərzində istehkamlar quraraq möhkəmlənmişdi, bu mənada Qubadlı uğrunda gedən döyüşlər kifayət qədər ağır döyüşlər idi. Amma müzəffər Ordumuz bu döyüşdə də uğur qazanaraq, düşmənin bütün hədəflərini məhv etdi və Qubadlı 27 illik əsarətdən sonra azadlığına qovuşdu. Şəhər və rayonun 41 kəndi – Alaqrışaq, Kürd Məhrizli, Muğanlı, Zilanlı, Çaytumas, Əfəndilər, Mollabürhan, Padar, Səriyataq, Yusifbəyli, Xanlıq... azad olundu. Dekabrın 23-də isə Müzəffər Ali Baş Komandanımız Qubadlıda şanlı Azərbaycan Bayrağını yüksəltdi. Cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, Qubadlının işğaldan azad edilməsi Azərbaycan

lıq Qarabağ tərəfdən təcavüzkar hücumların başlanması ilə dinc əhaliyə qarşı terror törədilməsi ilə bərabər, tarixi və mədəni abidələrin dağıdılması sistemli şəkildə davam etdirilmişdir.

Birinci Qarabağ müharibəsi nəticəsində rayondan 40 nəfəri qadın, 4 nəfəri uşaq, 53 nəfəri isə 60 yaşdan yuxarı qoca olmaqla 238 nəfər şəhid olub. 190 nəfər əlil olub, 78 nəfər itkin düşüb. Şəhidlərdən 8 nəfəri ölümündən sonra Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb. Bu adı daşıyan ehtiyatda olan general-mayor Fəxrəddin Cəbrayılın rayonu istiqamətində gedən döyüşlərin idarə edilməsi məhz ona həvalə olunmuşdu. Gecə döyüşləri zamanı Lələtəpə səmtində olan əlverişli mövqelər, strateji nöqtələr, o cümlədən Lələtəpə zirvəsi işğaldan azad olunmuşdu. Həmin döyüşlərdə Ermənistanın müdafiə nazirinin adı ilə tanınan "yenilməz Ohanyan səddi" 40 dəqiqə ərzində darmadağın edilmişdi. Ondən 4 il sonrakı böyük Qələbənin ilk böyük müjdə siqnalı olan Aprel zəfərində hünərinə görə Şükür Həmidov ali hərbi fəxri ada layiq görülmüşdü. 2020-ci il oktyabrın 22-də, gəncliyinin ilk dövründən – 18 yaşından didərgin düşdüyü Qubadlıda şəhadətə yüksəlməsi isə onun üçün bir ilahi lütfü

görüldü. 2023-cü ildə Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 25 oktyabr Qubadlı Şəhəri Günü kimi müəyyən edilib. Bununla da tariximizə şanlı Qələbəmizi əks etdirən daha bir möhtəşəm gün əlavə olunub.

Hələlik minatəmizləmə və bərpa-quruculuq işləri aparılan Qubadlı sakinləri əsasən Sumqayıtda yaşayıb və geri qayıdacaqları günü səbirsizliklə gözləyirlər. Sumqayıt stansiyası ərazisində 3 məktəb – Hal, Dəmirçilər və 4 sayılı Qubadlı şəhər məktəbləri, 1 sayılı körpələr evi və uşaq bağçası, rabitə qovşağının poçt agentliyi, Məhrizli kənd həkim məntəqəsi fəaliyyət göstərir. 5 il əvvəl rayon

Mərkəzi Xəstəxanasının yanında Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin yeni binası tikilib istifadəyə verilmişdir. Rayon üzrə 20 min əmək qabiliyyətli əhali var. Onların əksəriyyətinin iş yeri var. Qubadlıların 2 minədək sahibkarlıq subyekti fəaliyyət göstərir.

Qubadlı ictimaiyyəti rayonun azad olunmasının 1-ci ili münasibətilə Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın oraya səfərini yaxşı xatırlayır. Müzəffər Ali Baş Komandan 2021-ci il 25 oktyabr tarixində rayona səfər edərək Xanlıq–Qubadlı yolunun təməlqoyma, "Qubadlı" yarımstansiyasının və Qubadlı rayonunda Dövlət Sərhəd Xidmətinin yeni hərbi hissə kompleksinin açılışında iştirak edib. Prezident həmin gün Qubadlı rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşüb. Bu torpağın alim oğlu, filologiya elmləri doktoru, şair Rafiq Yusifov deyir ki, görüş zamanı Qubadlıda görülən işlər və perspektiv planlarla bağlı dövlət başçısı mühüm mesajlar verdi. Ali Baş Komandan İlham Əliyev bir daha bəyan etdi ki, biz qurucu xalqıq və Qubadlıyı yenidən quracağıq. İşğaldan azad olunmuş bütün ərazilərimizi, o cümlədən Qubadlıyı da cənnətə çevirəcəyik. Sonra dövlət başçısı bizimlə xatirə şəkilləri çəkdi.

Digər azad edilmiş torpaqlarda olduğu kimi, Qubadlıda da quruculuq, bərpa işləri, müasir nəqliyyat, enerji və s. sosial-iqtisadi infrastruktur layihələri icra olunmaqdadır. "Qubadlı" yarımstansiyası da daxil olmaqla artıq azad olunmuş bölgələrimizdə neçə-neçə kiçik elektrik yarımstansiyası istifadəyə verilib ki, bu da işğaldan azad edilmiş ərazilərin Azərbaycanın ümumi enerji sistemində

natının reallaşdırılmasıdır. Çünki uzunmüddətli dayanıqlı məskunlaşma üçün sosial-iqtisadi baza vacibdir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının yaradılması da məhz bu məqsədə xidmət edir. Burada kənd təsərrüfatı, turizm, bərpa olunan enerji, dağ – mədən sənayesi və logistika kimi sahələrin inkişafı nəzərdə tutulur.

"Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı", eləcə də dövlətimizin başçısının imzaladığı müvafiq sərəncamlar əsasında Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında icra olunan layihələrin sayı 44-ə, avtomobil yollarının ümumi uzunluğu isə 3 min 40 kilometrə çatdırılıb. Ötən illər ərzində 7 yolun tikintisi yekunlaşdırılıb. Hazırda tikintisi həyata keçirilən 38 layihənin isə 2025-2026-cı illərdə tamamlanması nəzərdə tutulub. Bundan əlavə, 6 şəhərin (Şuşa, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan, Kəlbəcər və Cəbrayıl) daxili yollarının, eləcə də 7 kəndə gedən avtomobil yollarının tikintisi davam etdirilib.

Prezident İlham Əliyevin sözlərindən də aydın olur ki, 2-3 il ərzində əsas infrastruktur layihələrinin tam başa çatdırılması planlaşdırılır. Bu isə o deməkdir ki, yaxın perspektivdə azad olunmuş torpaqlarda o cümlədən Qubadlıda bütün keçmiş məcburi köçkünlərin daimi məskunlaşması təmin ediləcək. Böyük Qayıdış Proqramı isə sadəcə bir sənəd deyil, Azərbaycanın gələcək onilliklərdə sosial, iqtisadi və mədəni həyatının əsas dayaqdır. Bu qayıdış həm də ədalətin, milli qürurun və dövlətimizin gücünün simvoludur.

Əli NƏCƏFXANLI

XQ